

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: CINIbA jako przestrzeń dialogu : działalność wystawiennicza biblioteki

Author: Aleksandra E. Adamczyk, Marzena Smyła, Anna Szumiec, Katarzyna Wyszyńska

Citation style: Adamczyk Aleksandra E., Smyła Marzena, Szumiec Anna, Wyszyńska Katarzyna. (2021). CINIbA jako przestrzeń dialogu : działalność wystawiennicza biblioteki . "Bibliotheca Nostra" nr 1 (2021), s. 35-59

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

CINIBA JAKO PRZESTRZEŃ DIALOGU DZIAŁALNOŚĆ WYSTAWIENNICZA BIBLIOTEKI

Nowoczesna biblioteka – miejsce spotkań z kulturą

Myśl przewodnią wyznaczającą cel i kierunek działania Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej (CINiB-y) już od etapu projektowania stanowiła idea „biblioteki otwartej”, która w kolejnych latach działalności była i stale jest na nowo wprowadzana w życie. Współczesna biblioteka akademicka staje się interaktywną przestrzenią, „która reaguje na procesy społeczne w bezpośrednim [i dalszym – aut.] otoczeniu. Potencjał biblioteki uniwersyteckiej przenika również do grup społecznych niezwiązanych z nauką i szkolnictwem wyższym, podobnie jak sama nauka oddziałuje na różne sfery życia” (Witek, 2012, s. 201).

CINiBA łączy tętniącą życiem przestrzeń miasta ze strefą kultury, którą współtworzą usytuowane wokół Muzeum Śląskie, Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia, Międzynarodowe Centrum Konferencyjne oraz hala widowiskowo-sportowa „Spodek”. Zatem Centrum jest jednocześnie pasażem kultury oraz ważnym ośrodkiem kreującym życie intelektualno-naukowe i kulturalne w kampusie uniwersyteckim dwóch katowickich uczelni – Uniwersytetów Śląskiego i Ekonomicznego.

Książnica jest otwarta nie tylko na akademików, lecz również na grupy odbiorców z różnych środowisk także spoza regionu oraz czytelników online / gości wirtualnych. Wachlarz usług zawiera działania umożliwiające zdalne korzystanie zarówno ze zbiorów, jak i spotkań, takich jak wykłady czy warsztaty. Istotną inicjatywą kulturotwórczą jest również możliwość odwiedzania wystaw, w tym tych wirtualnych.

---

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego/Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka.

² Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego/Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka.

³ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego/Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka.

⁴ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego/Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka.

Budynek Centrum zaprojektowano tak, by zarezerwować przestrzeń dla ekspozycji. Znajduje się ona pomiędzy strefą konferencyjną a biblioteczną. W obszernym holu głównym ustawiono przeszkłone gabloty (pionowe i poziome) o dużych możliwościach wystawienniczych, a w ich sąsiedztwie zainstalowano system do zawieszania obrazów, fotografii, plakatów, grafik, plansz. Wnętrza księżnicy zostały zaplanowane, tak by harmonijnie łączyć funkcje biblioteczne i te służące popularyzacji nauki i kultury:

Architektura CINIb-y pozwala – w miarę potrzeb łączyć role biblioteki i nieformalnego „trzeciego” miejsca spotkań, lub wyraźnie je rozdzielić. „Granicy” można znaleźć w postaci szklanej ściany na parterze, znajdującej się między właściwą biblioteką, a pasażem wystawowym, przechodnim deptakiem wewnątrz budynku, sąsiadującym z salami konferencyjną i szkoleniową. W przezroczystą, szklaną ścianę są wmontowane ogromne drzwi. W zależności od potrzeb – pełni funkcję „muru”, który dzieli dwa światy, ale jest także „oknem na świat po drugiej”, za szybą (Pawelec, Witek, 2011, s. 17).

10 lat działalności wystawienniczej CINIb-y. Przegląd

Prezentowanie wystaw ma długą tradycję, ich forma i charakter zmieniały się na przestrzeni lat. Działalność Centrum w tym zakresie koresponduje z tendencją do wprowadzania w przestrzeń biblioteczną wątków związanych z kulturą, sztuką, nauką. Jak wspomina Justyna Buczyńska-Łaba:

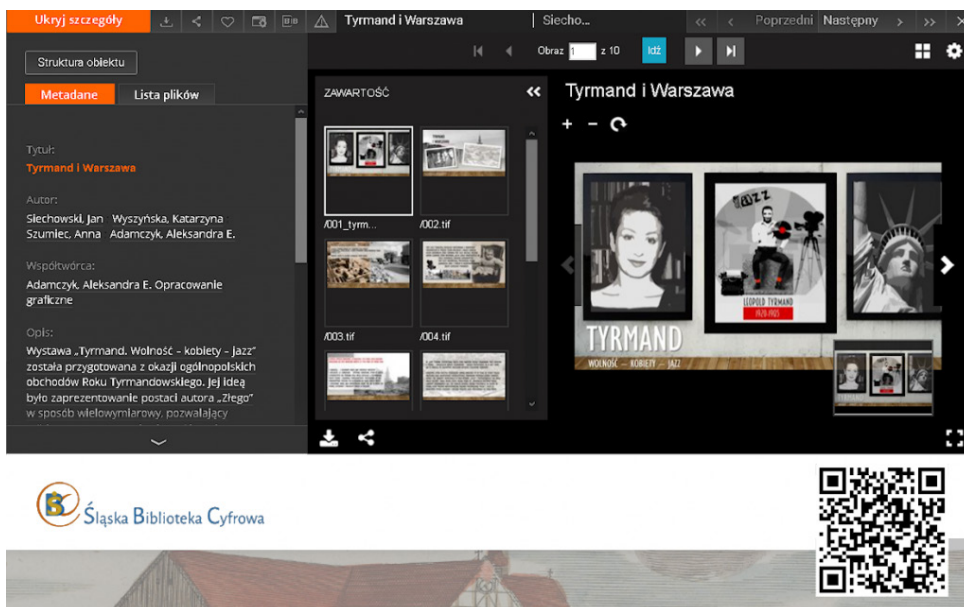
Podstawowymi formami działalności kulturotwórczej realizowanymi w bibliotekach są formy: oświatowe (wykłady, szkolenia, promocje książek, prezentacje kolekcji zbiorów, spotkania z twórcami kultury, konkursy, działalność wydawnicza), artystyczne (np. wieczory poezji, spotkania teatralne, wystawy, koncerty muzyczne) oraz formy wizualne (np. prezentacja filmów multimedialnych, uczestnictwo w festiwalach nauki). Biblioteki tworzą sieć przyjaznych miejsc, otwartych dla wszystkich, sprzyjających samorealizacji (Buczyńska-Łaba, 2015, s. 101).

Odwołując się do zacytowanego fragmentu, można zatem pokusić się o stwierdzenie, że aktywność wystawiennicza pozwala łączyć wiele wymienionych aspektów. Niniejszy szkic stanowi swoiste studium przypadku, prezentując inicjatywy, które pojawiły się w przestrzeni katowickiej księżnicy.

Ekspozycje CINIb-y charakteryzują się ciekawą różnorodnością. Biorąc pod uwagę kryteria, takie jak: funkcja wystawy (np. dydaktyczna), tematyka (np. historyczna), zakres chronologiczny (np. wydarzenia jubileuszowe) czy lokalizacja, możemy wyszczególnić kilka typów wystaw. Warunkuje je również określona powierzchnia i sposób prezentacji obiektów (np. gablotowy, sztalugowy, instalacja mieszana).

Główne typy i rodzaje wystaw prezentowane w Centrum przedstawiają się następująco:

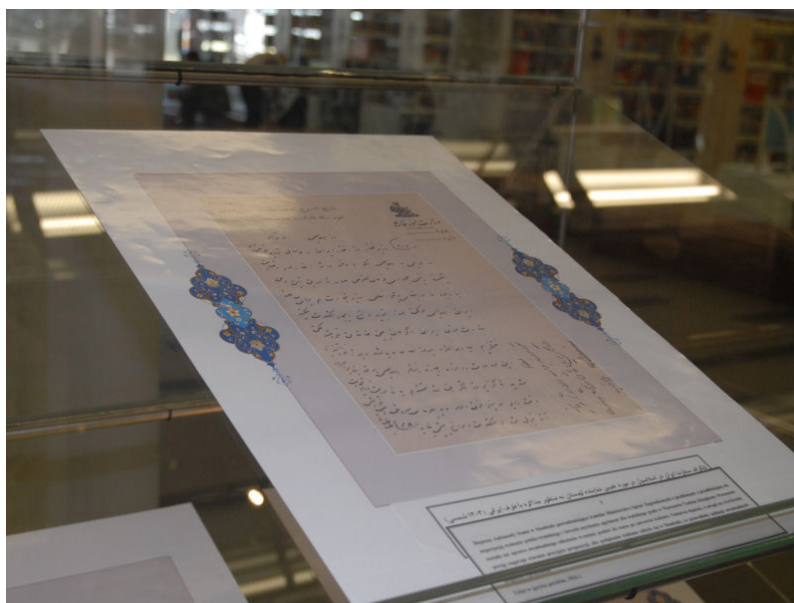
- **Wystawy własne** (to takie, których głównym organizatorem jest CINIbA). Pierwsza z nich, *Budowa CINIb-y w obiektywie*, prezentowała kolejne etapy powstawania gmachu obecnej ksiąźnicy; kolejna – poświęcona historii lodowiska Torkat – umożliwiła ekspozycję pamiątek i przybliżyła dawne miejsce z pomocą interaktywnej tablicy pamiątkowej. Tematyka następnych stawała się bardziej różnorodna. W ostatnim czasie wystawy własne mają charakter mieszany i przybierają formę hybrydową, łącząc tradycyjną prezencję obiektów książkowych, plansz lub innych artefaktów z odesłaniami do multimediów. Właśnie ten wariant zastosowano przy wystawie *Tyrmand. Wolność – kobiety – jazz* opracowanej w wersji online przez zespół CINIb-y: Jana Siechowskiego, Katarzynę Wyszyńską, Annę Szumiec i Aleksandrę E. Adamczyk, która podjęła się także opracowania graficznego (Il. 1).
- **Wystawy gościnne** (pochodzące od osób prywatnych lub przygotowane przez instytucje zewnętrzne). Jedną z wielu tego typu wystaw była *Syria w fotografii – świat, którego już nie ma* obejmująca prace Marka Bogacza – podróżnika i pasjonata obiektywu. Organizatorami spotkania i ekspozycji były: Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział w Katowicach oraz CINIbA.

Il. 1. Wystawa *Tyrmand. Wolność – kobiety – jazz*. Źródło: Materiały graficzne CINIb-y

II. 2. Wystawa *Kazimierz Kutz. Destynacje*. Źródło: Materiały prasowe US

II. 3. Wystawa *90 lat Polsko – Irańskich stosunków dyplomatycznych*. Źródło: Materiały prasowe CINiB-y

Inny przykład wystawy gościnnej stanowi projekt Instytucji Filmowej Silesia Film w Katowicach zatytułowany *Kazimierz Kutza. Destynacje* objęty mecenatem Miasta Katowice. Ta plenerowa instalacja składała się z chronologicznie ułożonych fotosów prezentujących miejsca znaczące dla twórczości filmowej Kazimierza Kutza (Il. 2).

Ciekawym przykładem wystaw w obrębie tej kategorii jest ekspozycja z maja 2018 r. pt. *Kalliopie Austria. Kobiety w społeczeństwie, kulturze i nauce* prezentująca biografie znanych Austriaczek ze świata nauki, kultury, sztuki i polityki. Projekt został objęty patronatem Konsula Honorowego Austrii w Katowicach – Mirosława Bienioszka.

- **Wystawy jubileuszowe** – wystawą tego typu goszczącą w CINiB-ie w kwietniu 2013 r. była ekspozycja zatytułowana *90 lat Polsko – Irańskich stosunków dyplomatycznych*. Prezentowała kopie not i listów dyplomatycznych w różnych językach, a wszystkie dokumenty dotyczyły współpracy pomiędzy Polską a Iranem (Il. 3).

Z kolei od czerwca do lipca 2013 r. goście Centrum mogli zapoznać się z ekspozycją pt. *45 artystów na 45-lecie UŚ*, składającą się z prac malarzkich artystów polskich, udostępnioną przez współorganizatora wystawy – „Galerię Kukuczka” z Istebnej.

Il. 4. Wystawa 100-lecie Powstań Śląskich / 1919-1920-1921. Źródło: Materiały prasowe CINiB-y

II. 5. Wystawa *Kultura muzyczna w okresie dwudziestolecia międzywojennego*. Źródło: Muzeum Historii Katowic

Cieszącą się zainteresowaniem inicjatywą był projekt *50 lat Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. Na kilkudziesięciu planszach przedstawione zostały najważniejsze wydarzenia i informacje dotyczące uczelni: jej powstanie, poczet rektorów, historia herbu i logo uniwersytetu oraz insygniów władzy rektorskiej, a także inne ciekawe fakty z życia uczelni.

• **Wystawy upowszechniające lokalną historię, kulturę i tradycję (o tematyce śląskiej i katowickiej)**. Przykładem jest wystawa *100-lecie Powstań Śląskich (1919-1920-1921)* prezentowana od sierpnia do września 2019 r. przygotowana przez Ośrodek Historii i Tradycji Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach przy Bibliotece Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Można było zapoznać się z wybranymi zbiorami CINIb-y, obejmującymi materiały związane z historią Górnego Śląska oraz oryginalne publikacje z okresu powstań śląskich 1919-1920-1921 i plebiscytu na Górnym Śląsku. Zaprezentowano także wydawnictwa o charakterze propagandowym i agitacyjnym. Wystawę uzupełniły zdjęcia i plakaty udostępniane za pośrednictwem Śląskiej Biblioteki Cyfrowej oraz przez Narodowe Archiwum Cyfrowe (II. 4).

Inna wystawa przybliżająca historię regionu była prezentowana od stycznia do lutego 2015 r. i nosiła tytuł *Kultura muzyczna w okresie dwu-*

dziesięciolecia międzywojennego. Przybliżała ona zwiedzającym początki muzykowania w Katowicach oraz to, jak wyglądało życie muzyczne w tym mieście w okresie międzywojennym. Przygotowało ją Muzeum Historii Katowic (Il. 5).

Innym tego przykładem jest projekt *Przybyliśmy z Polski... Wkład polskich Żydów w budowę Państwa Izrael*, którego organizatorami byli CINIbA oraz Klub Niezależnych Stowarzyszeń Twórczych „Marchoń”. Ekspozycja powstała przy współpracy Instytutu Historii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie z Instytutem Judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także Beit Berl College w Izraelu (udostępniana gościom od lipca do sierpnia 2015 r.) (Il. 6).

WERNISAŻ WYSTAWY

PRZYBYLIŚMY Z POLSKI...

WKŁAD ŻYDÓW POLSKICH W BUDOWĘ I ROZWÓJ PAŃSTWA IZRAEL

חֵבֶר, אֶחָוָה וְיִשׁוּבָאֵי

15 lipca 2015, godz. 17.00   Katowice, ul. Bankowa 11a
CENTRUM INFORMACJI i BIBLIOTEKA AKADEMICKA

na wydarzenie zapraszają kuratorzy wystawy:

dr Batya Brutin - BEIT BERL COLLEGE, dr Ewa Węgrzyn - Instytut Judaistyki UNIwersytetu JAGIELLOŃSKIEGO,
mgr Katarzyna Odrzywołek - UNIwersytet PEDAGOGICZNY im. KEN

Il. 6. Plakat opracowany przez organizatorów wydarzenia *Przybyliśmy z Polski... Wkład polskich Żydów w budowę Państwa Izrael*. Źródło: Materiały prasowe CINIb-y

Il. 7. Twórczość Stanisława Barańczaka – w zbiorach CINIb-y. Źródło: Materiały prasowe CINIb-y

- **Wystawy literackie i biograficzne**, związane z twórczością pisarzy. Jedną z tego rodzaju ekspozycji zatytułowaną *Twórczość Stanisława Barańczaka – w zbiorach CINIb-y* prezentowaną była w księżnicy od stycznia do marca 2015 r. Składał się na nią wybór autorskich prac krytycznoliterackich, wierszy, przekładów Szekspira, poezji amerykańskiej i angielskiej oraz tłumaczeń dzieł polskich na język angielski, a także teksty krytyczne i interpretacyjne twórczości Barańczaka. Przeznaczono również odrębną część na pamiątki związane z osobą artysty, należące do Dariusza Pawelca – badacza jego twórczości, autora pierwszej książki na temat dorobku Stanisława Barańczaka, wśród nich m.in.: prywatna korespondencja, tomiki poezji z autografami i zdjęcia (Il. 7, 8).

- **Wystawy fotograficzne**. Przykładem był pokaz fotografii w 2013 r. Nili Epstein (Aravot) pt. *Okna Polsko-Izraelskie* połączony z uroczystością nadania tytułu Doktora Honoris Causa Uniwersytetu Ekonomicznego Profesorowi Szewachowi Weissowi. Inna, z maja 2018 r. pt. *Borneo life!*, prezentowała prace Tomasza Burdzika – podróżnika, doktoranta Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, absolwenta Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych. Autor prowadził badania wśród plemienia Dajaków na Borneo.

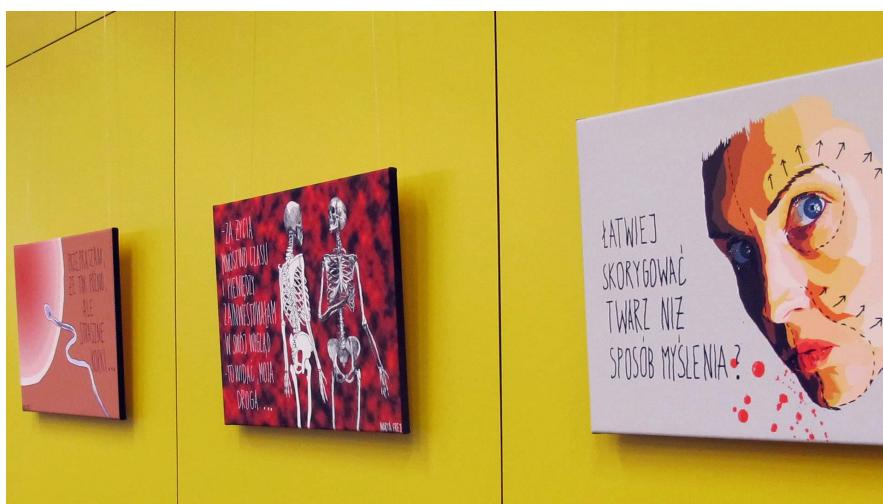

II. 8. Twórczość Stanisława Barańczaka – w zbiorach CINIb-y. Źródło: Materiały prasowe CINIb-y

- **Wystawy artystyczne.** Wystawę malarstwa w technice emalii pt. *Smalt – sztuka ognia*, autorstwa pedagogów i studentów cieszyńskiego Instytutu Sztuki udostępniono w lutym 2015 r. Prezentowana w przestrzeni CINIb-y ekspozycja była rezultatem kilkuletniej współpracy polskiego i czeskiego środowiska artystycznego związanego z Międzynarodowym Sympozjum Frydlańckiego Smaltu. Imprezę wzbogacił wykład Elżbiety Kuraj i Krzysztofa Dadaka.

Przykładem tego typu wystaw była też prezentowana w kwietniu 2016 r. ekspozycja *Memy* – Marty Frej zorganizowana w ramach Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Strategie cielesności w humanistyce* (II. 9).

- **Wystawy historyczne.** Jednym z tego typu przedsięwzięć był projekt *Przesiedlenia z Bukowiny w kontekście europejskim* (styczeń 2015 r.), któremu towarzyszył wernisaż oraz wykład *Bukowina i jej fenomen* Krzysztofa Nowaka z Instytutu Historii UŚ. Organizatorami wystawy byli: Bukowina-Institut an der Universität Augsburg, CINIbA, Regionalne Centrum Kultury w Pile oraz Instytut Historii Uniwersytetu Śląskiego. W tym miejscu warta przypomnienia jest też wystawa z września 2018 r. zatytułowana *Ludzie Nauki dla Niepodległej*. Składała się z 15 posterów przedstawiają-

II. 9. Ekspozycja pt. *Memy* autorstwa Marty Frej. Źródło: Materiały prasowe CINIb-y

II. 10. Wystawa *German Diplomacy and Poland*. Źródło: Materiały prasowe CINIb-y

cych sylwetki 15 naukowców o dorobku niezwykle istotnym dla nauki – uczonych, którzy byli nie tylko wybitnymi specjalistami, lecz często też pionierami w swoich dziedzinach. Od 2 do 31 marca 2020 r. w CINIb-ie gościła

wystawa *Od pokojowej rewolucji do zjednoczenia Niemiec*. Jej otwarcie miało związek z wizytą na Uniwersytecie Śląskim Konsula Generalnego Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu, Hansa Jörga Neumanna, który wygłosił prelekcję zatytułowaną *German Diplomacy and Poland*. Wykładu Konsula wysłuchali studenci Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Śląskiego. Ekspozycja, przygotowana przez Federalną Fundację ds. Rozliczenia z Dyktaturą SED i pełnomocnika rządu federalnego ds. nowych landów, była złożona z 20 tablic, przedstawiających najważniejsze wydarzenia w drodze do zjednoczenia Niemiec. Na planszach dołączono kody QR umożliwiające dostęp do wywiadów, a wszystkie informacje przedstawiono w dwóch językach: niemieckim i polskim (Il. 10).

- **Wystawy społeczne.** Wystawę rysunków z października 2014 r. autorstwa Pawła Garncorza *Świat w kolorze kredką na papierze* udostępniono w ramach realizacji projektu „Co nas spina? – Kampania na rzecz ochrony zdrowia psychicznego” (III edycja) organizowanego przez Uniwersytet Śląski w Katowicach i Stowarzyszenie na rzecz wspomagania osób z niepełnosprawnością i ich otoczenia „Razem” pod honorowym patronatem Prezydenta Miasta Katowice i opieką artystyczną Piotra Zatorskiego. Przykładem tego typu inicjatyw była także wystawa ze stycznia 2017 r. na temat autyzmu przygotowana przez Fundację ISKIERKA.

- **Wystawy ekologiczne.** W styczniu 2017 r. zaprezentowano np. serię zdjęć Stowarzyszenia Otwarte Klatki. Fotografie ukazywały realia przemysłu futrzarskiego w Polsce.

- **Zagraniczna literatura naukowa.** Wystawy tego typu zgłaszane są przez wydawców literatury naukowej. Z jednej strony są formą popularyzowania najnowszej oferty publikacyjnej różnych ośrodków badawczych, z drugiej mają charakter ofertowy.

- **Wystawy tematyczne** są tworzone z wykorzystaniem zbiorów własnych CINIb-y.

Działalności wystawienniczej CINIb-y nie sposób odseparować od wydarzeń towarzyszących, wernisaży, finisaży, podczas których odbywają się wykłady, dyskusje, spotkania autorskie, konferencje naukowe czy seminaria tematyczne. Jak wspomina Jadwiga Witek, ekspozycje prezentowane w CINIb-ie „są nie tylko zjawiskiem sztuki wizualnej, ale także nośnikiem treści, idei, płaszczyzną spotkania twórcy – odbiorcy i współuczestniczenia w intelektualnym dyskursie. Pokazanie prac we wspólnej przestrzeni dwu katowickich uczelni, nie jest wyłącznie kwestą prestiżu. To demokratyczna szansa na swego rodzaju konfrontację z odbiorcą. W tej bogatej gamie propozycji galeryjnych CINIbA, odbiorca nie zostaje sam. Z zasady, jeśli biblioteka decyduje się na pokazanie prac twórców nieprofesjonalnych lub mniej znanych, zawsze towarzyszy temu komentarz profesjonalny, np. w postaci wykładu w czasie wernisażu. Biblioteka stała się popularnym miejscem wystawowym” (Witek, 2018, s. 281-282).

CINiBA stała się popularną przestrzenią wystawienniczą w regionie. Od otwarcia do końca 2020 r. biblioteka zaprezentowała niemal 200 wystaw (*Sprawozdania z działalności CINiB-y*, dokumentacja wewnętrzna biblioteki) i działalność tę, choć przeniesioną głównie do sfery online kontynuuje w roku 2021.

Charakterystyka wybranych wystaw

Ekspozycje w bibliotekach posiadają długą tradycję, a ich rola zmieniała się w czasie. Organizacja wystaw, jak podkreśla Iwona Sójkowska, „jest jedną z form działalności każdej biblioteki, za pośrednictwem której realizowane są różne funkcje. Najpowszechniejszą, choć nie jedyną, jest funkcja popularyzowania czytelnictwa. W poprzednim ustroju politycznym wystawy często wykorzystywano w bibliotekach akademickich jako wsparcie w realizacji zadań w zakresie wychowania w duchu socjalizmu. Obecnie w ten sposób promuje się osiągnięcia nauki i techniki, kulturę i sztukę” (Sójkowska, 2010).

W tej części artykułu zaprezentowano wybrane inicjatywy cieszące się dużą popularnością wśród zwiedzających. Świadczą o tym m.in. relacje poświęcone tym projektom obecne w przestrzeni mediów. Tematyka wybranych prac jest różnorodna. Zwracamy szczególną uwagę na wystawy udostępniane w ostatnich latach. Z bliższej perspektywy przyglądamy się wystawom, które eksponują najciekawsze i najcenniejsze zbiory biblioteki, czy naświetlają historię miejsca, w którym obecnie mieści się kampus Uniwersytetu oraz CINiBA. Wspominamy także o ekspozycjach okolicznościowych, komentujących i reagujących na bieżące, istotne wydarzenia kulturalne.

Gaberbochus Press. Niezgoda na konformizm

Wśród wystaw zorganizowanych w CINiB-ie znajdziemy również te prezentujące zbiory specjalne i kolekcje będące w posiadaniu Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. *Gaberbochus Press. Niezgoda na konformizm* to ekspozycja powstała w oparciu o Kolekcję Franciszki i Stefana Themersonów stanowiącą część zbiorów BUŚ⁵. Na wspomnianą kolekcję składają się materiały przekazane z londyńskiego Themerson Archive przez Jasię Reichardt i Nicka Wadley’a. Osoby zainteresowane twórczością Themersonów znajdują tutaj m.in. ich książki, publikacje wydawnictwa Gaberbochus, oryginalne rysunki Franciszki i Stefana, projekty okładek, fotografie, bogaty zbiór obcojęzycznych czasopism awangardowych, stanowiący niegdyś własność Stefana, rękopisy, maszynopisy, plakaty oraz pamiątki.

---

⁵ Więcej na temat Kolekcji Franciszki i Stefana Themersonów zob.: (Bytomska, 2002), (Dziadek, Rott, 2003), (Dziadek, 2003), (Smyła, Wyszynska, 2018).

II. 11. Wystawa *Gaberbochus Press. Niezgoda na konformizm*. Źródło: Materiały prasowe CINIb-y

Wystawa miała charakter popularyzatorski. Stawiała sobie za cel upowszechnienie kolekcji Themersonów, wiedzy na temat awangardowych artystystów. Przedstawiała wybrane aspekty działalności wydawnictwa Gaberbochus prowadzonego przez Themersonów w Londynie (II. 11).

W 1948 r. ci wszechstronni artyści (Franciszka – malarka, ilustratorka książek, scenograf; Stefan – poeta i prozaik, filozof, eseista, twórca eksperymentalnych filmów awangardowych, fotograf, rysownik, kompozytor) założyli Wydawnictwo Gaberbochus. W krótkim czasie dołączyły do nich – Gwen Barnard, malarka, oraz Barbara Wright, tłumaczka literatury francuskiej. Nazwa oficyny pochodzi od zlatynizowanego imienia Dżabbersmoka (Jabberwocky) z powieści Lewisa Carroll’a *O tym, co Alicja odkryła po drugiej stronie lustra*. Pierwsze publikacje wydawnictwa były drukowane w domu Themersonów w Maida Vale na Warrington Grescent na ręcznej prasie (Sikora, 2003).

Dla Themersonów poligrafia była sztuką⁶. „Każda książka Gaberbochusa” – podkreślał żartobliwie Stefan – „to mała nierządnicza-intelektualistka umiejąca zrobić ci dobrze w chwilach kryzysu umysłowego. Książki Gaberbochusa nie można pożyczyć, można ją tylko pojąć” (Reichardt,

⁶ Zob.: (Klossowski, 1984), (Śniecikowska, 2005), (Sady, 2011).

Il. 12. Wystawa *Gaberbochus Press. Niezgoda na konformizm*. Źródło: Materiały prasowe CINIb-y

1993, s. 33). Twórcy oficyny stawiali na tzw. „bestlookery”, czyli publikacje, które miały wywoływać estetyczne doznania. Franciszka, jako dyrektor artystyczny, projektowała okładki, ilustrowała, zajmowała się szatą graficzną. Stefan – redaktor – dbał o podniesienie wartości informacyjno-estetycznej publikowanych tekstów.

Działalność wydawnictwa, a także związanego z nim salonu artystycznego (*Gaberbochus Common Room 1957-1959*)⁷, była czymś nowym dla londyńskiego, dość konserwatywnego, środowiska kulturalnego. Książki Gaberbochusa były niekonwencjonalne, unikatowe. Miały swoich miłośników i przeciwników.

Z czasem stworzone przez Themersonów wydawnictwo zostało uznane za najważniejszą w Wielkiej Brytanii oficynę artystyczną lat 50. i 60. XX wieku. W 1979 r., z powodu trudności finansowych, artyści przekazali ją w ręce przyjaciela Jaco Groota. Gaberbochus+De Harmonie działa do dziś w Amsterdamie.

Ekspozycja składała się z 13 plansz (tablic) oraz obiektów pochodzących z *Kolekcji Franciszki i Stefana Themersonów* (książki, projekty okładek, druki ulotne, listy, memorabilia etc.) (Il. 12). Do tej pory była dwukrot-

⁷ Zob.: Reichardt, J. (1997). *Common room. Gościniec Sztuki*, 1.

nie prezentowana w CINIb-ie (2015, 2019), a ponadto podczas Festiwalu Themersonów SkArPa 2015⁸ oraz na Śląskim Festiwalu Nauki (2017) w Międzynarodowym Centrum Konferencyjnym w Katowicach. Wystawie towarzyszyły wernisaże i spotkania poświęcone dorobkowi artystycznemu Themersonów.

Oblicza Franciszki Themerson

Inną wystawą zainspirowaną Kolekcją Franciszki i Stefana Themersonów są *Oblicza Franciszki Themerson*. Celem ekspozycji było ukazanie różnorodności i wielowątkowości dorobku artystki, jej różnych oblicz: Franciszka-grafik, Franciszka-ilustratorka, Franciszka-scenograf czy Franciszka-wydawca książek artystycznych. Wszystkie wspomniane twarze współtworzą jeden portret, a poszczególne obrazy artystki są świadectwem jej drogi twórczej. Stanowią finezyjnie skreślony komentarz, czy też próbę interpretacji otaczającej ją rzeczywistości, a czasem rozpaczliwej ucieczki w bezpieczniejszy świat sztuki. Jak wspomina Beata Gromadzka w książce *Themersonowie dzieciom* „[...] rysunki [Franciszki – aut.] składają się na graficzny dziennik, plastyczną opowieść o życiu artystki. Stanowią obrazowy ekwiwalent dla myśli i uczuć, swoisty komentarz do kolei losu oraz wyraz postawy wobec świata” (Gromadzka, 2019, s. 89).

Twórczość plastyczna Franciszki Themerson bardzo mocno związana jest z tekstem. Jej ilustracje towarzyszą wierszom, opowiadaniom, traktatom filozoficznym, powieściom i innym utworom literackim. Z tego względu kilka plansz zostało poświęconych publikacjom Wydawnictwa Gaberbocchus oraz książkom dla dzieci. Istnieją także dzieła od tekstu niezależne, osobne. Artystka doskonale operuje różnymi technikami plastycznymi, a w jej pracach znajdziemy ciepłą ironię, humor, żartobliwą pointę, ale także prostotę i elegancję. Subtelna, miękka kreska kreuje doskonale przemyślany świat i skłania do refleksji.

Wystawa powstała przy współpracy CINIb-y z Biblioteką Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Składała się z 12 tablic i planszy tytułowej, na których sąsiadują ze sobą – tekst autorski – ilustracja/obraz – fragmenty wypowiedzi krytyków i historyków sztuki – wypowiedzi Franciszki i osób blisko z nią związanych. Wszystko po to, by odbiorca mógł wypracować sobie własny ogląd, zdanie na temat prezentowanej kolekcji i tym samym działalności artystycznej Franciszki. Forma wystawy była dość ascetyczna – szatę graficzną utrzymano w konwencji bliskiej twórczyni projektów Gaberbocchusa. Uzupełnienie prezentowanych na tablicach treści stano-

⁸ Relacje z wydarzenia zob.: Onet.pl (<https://kultura.onet.pl/wiadomosci/inspiracje-motywe-przewodnim-festiwalu-themersonow-w-plocku/j8z43ph>); TVP.PL (<https://www.tvp.pl/kultura/patronaty-tvp-kultura/festiwal-themersonow-skarpa/21947945>); Facebook (<https://www.facebook.com/media/set/?vanity=muzeumzydowmazowieckich&set=a.887569291297516>)

wiły książki z kolekcji Themersonów, oryginalne rysunki Franciszki, zaprojektowane przez nią okładki, memorabilia. Ekspozycja była prezentowana podczas Festiwalu Themersonów SkArPa 2019, w CINIb-ie (2020) oraz na Śląskim Festiwalu Nauki (2020).

Torkat. 90 lat historii

W miejscu, gdzie dziś mieści się nowoczesny gmach Centrum istniało niegdyś pierwsze przedwojenne lodowisko w Polsce. Wystawa *Torkat. 90 lat historii* realizowana w CINIb-ie przy współpracy z Fundacją Dom Modernisty (zadanie współfinansowane z budżetu Miasta Katowice) miała na celu upamiętnienie bogatej historii pierwszego w Polsce sztucznego toru łyżwiarskiego – katowickiego Torkatu (Il. 13).

Jak wspomina jej twórca – Wojciech Siegmunt z Fundacji Dom Modernisty – Torkat powstał w 1930 r. z inicjatywy miłośników łyżwiarstwa, m.in. radcy budowlanego Lucjana Sikorskiego, który stanął na czele spółdzielni finansującej inwestycję. On również zaprojektował modernistyczny gmach wzniesiony przy ulicy Bankowej. Projektantem urządzenia sztucznego lodowiska był znany czeski konstruktor inżynier Kolda, a urządzenia zamrażające pochodziły z Brneńskiej Fabryki Maszyn z Brna (Czechosłowacja). Torkat składał się z trzech części: chłodzonej tafli o wymiarach 63 x 38 m, odkrytych trybun na 6500 widzów oraz budynku klubowo-technicznego. Uroczystość otwarcia trwała dwa dni – od 7 do 8 grudnia

Il. 13. Wystawa *Torkat. 90 lat historii*. Źródło: Materiały prasowe CINIb-y

1930 r., a uświetniły ją występy światowej sławy łyżwiarzy oraz znakomitych drużyn hokejowych. Budowa Torkatu przyczyniła się do intensywnego rozwoju hokeja i łyżwiarstwa figurowego nie tylko na Śląsku, lecz również w całej Polsce.

Obiekt był świadkiem wielkich emocji sportowych dostarczanych przez pojedynki znakomitych drużyn hokejowych oraz mistrzów łyżwiarskich. Po II wojnie światowej został wyremontowany i uruchomiony w 1949 r. Po pożarze zdecydowano o jego odbudowie, ale w zmienionej, bardziej monumentalnej formie. Projektantami nowego budynku byli znani architekci – Henryk Buszko i Aleksander Franta.

Prostokątną taflę otaczały z czterech stron wysokie trybuny mogące pomieścić 15 000 osób. Na Torkacie odbywały się międzynarodowe i ogólnopolskie zawody sportowe w hokeju na lodzie, łyżwiarstwie figurowym, szermierce, tenisie i zapasach. W sezonie letnim wykorzystywano go jako boisko, salę koncertową, a nawet kino letnie dla 6000 widzów. Był świadkiem występów międzynarodowych gwiazd, m.in. Elli Fitzgerald oraz koszykarzy z Harlem Globetrotters. 29 sierpnia 1973 r. Torkat spłonął i już nie został odbudowany. W jego miejscu stoi obecnie ikoniczny gmach CINIb-y.

Wystawa została otwarta 18 listopada 2019 r. Podczas wernisażu Dariusz Pawelec, Dyrektor Centrum, przedstawił prezentację przywołującą wspomnienia i archiwalne zdjęcia Torkatu oraz krótką historię budowy ksiąźnicy. Aneta Borowik z Instytutu Nauk o Sztuce UŚ wygłosiła wykład *Torkat. 90 lat historii*⁹. Wystawę można było oglądać w CINIb-ie do końca lutego 2020 r.

Ulica Bankowa. Wczoraj i dziś

Kolejnym projektem współfinansowanym z budżetu miasta Katowice a realizowanym dzięki współpracy CINIb-y z Fundacją Dom Modernisty była wystawa *Ulica Bankowa. Wczoraj i dziś*. W pierwotnym zamysle autorów ekspozycja miała przyjąć formę tradycyjną i być prezentowana w holu m.in. Centrum, jednak trwająca pandemia koronawirusa i obostrzenia sanitarne z nią związane sprawiły, że projekt został zrealizowany i udostępniony w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej: <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/473149/edition/443795/content>.

Jak wspominają autorzy ekspozycji (Aneta Borowik z Instytutu Nauk o Sztuce UŚ w Katowicach, Wojciech Siegmund z Fundacji Dom Modernisty oraz grafik Anna Aderek) ulica Bankowa to jedna z wielu śródmiejskich arterii Katowic współcześnie kojarząca się przede wszystkim z Uniwersytetem Śląskim. Jej ciekawa historia jest jednak o wiele dłuższa i wiąże się

⁹ Relacja z przebiegu wydarzenia zob.: (Niewdana, 2020), Dzieje.pl. Portal historyczny (<https://dzieje.pl/rozmaitosci/wystawa-przypomni-dzieje-katowickiego-torkatu-pierwszego-sztucznego-toru-lyzwiarskiego>), (Loch, 2020), (Kreżel, 2020), (Czado, 2020).

nie tylko z tą stosunkowo młodą uczelnią, lecz także z dziejami niemieckiej i polskiej bankowości, śląskiego ewangelicyzmu oraz przedwojennego i powojennego sportu i kultury. Na wirtualnej wystawie zaprezentowano historię istniejących budynków, takich jak dawny Bank Rzeszy, Ewangelicki Dom Związkowy czy Rektorat, ale także dzieje obiektów, których już nie ma, m.in. Miejskiego Ogrodu Naukowego, pierwszego polskiego sztucznego lodowiska „Torkat”, kortów tenisowych, boisk sportowych, a nawet „Motozbytu” – salonu sprzedaży i naprawy samochodów. Budynki te są lub były znaczącymi dziełami architektury zaprojektowanymi przez wybitnych architektów swoich czasów, m.in. Juliusa Habichta, Louisa Dame, Lucjana Sikorskiego, Henryka Buszkę i Aleksandra Frantę, ale także wiązały się z sukcesami polskich i niemieckich sportowców w hokeju, łyżwiarstwie, piłce nożnej, lekkiej atletyce czy tenisie.

Wystawę można oglądać na ogólnodostępnej platformie ŚBC od 28 października 2020 r.¹⁰ Towarzyszy jej rozmowa z Anetą Borowik: *Ulica Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, czyli historia Bankowej*, którą można przeczytać na stronie internetowej uczelni (Kłoskiewicz, 2021).

Światy Olgi Tokarczuk

W przygotowaniu wystawy *Światy Olgi Tokarczuk* wykorzystano zbiory z zasobów ksiąźnicy (Il. 14). Projekt stanowił rodzaj wystawy okolicznościowej: został zorganizowany dla uhonorowania wyjątkowego wydarzenia, czyli przyznania polskiej pisarce Nagrody Nobla.

Olga Tokarczuk jest Laureatką Nagrody Nobla w dziedzinie literatury za rok 2018, laureatką The Man Booker International Prize 2018 za powieść *Bieguni* (*Flights*) oraz dwukrotną laureatką Nagrody Literackiej „Nike” za powieści: *Bieguni* (2008) i *Księgi Jakubowe* (2015). Jak piszą krytycy, „Każda z jej książek była szeroko komentowanym wydarzeniem literackim, odradzając wiarę w pradawną siłę opowieści, w których wymyślanie pisarka nie ma sobie równych (i to nie tylko w literaturze polskiej)” (Rabizo-Birek, Pocałun-Dydyca, Bienias, red., 2013).

Ekspozycja złożona była z wystawy książek Tokarczuk pochodzących ze zbiorów CINIb-y, jak również z graficznych plansz zawierających informacje na temat twórczyni, wybór cytatów z publikacji pisarki oraz komentarze badaczy poświęcone kolejnym etapom pracy literackiej noblistki. Projekt przypominał o najważniejszych wyróżnieniach przyznanych Tokarczuk, stanowił również inspirację do dalszego zagłębiania się w twórczości autorki *Ksiąg Jakubowych*.

---

¹⁰ Informacje o wydarzeniu i recenzje wystawy zob.: (Sincewicz, 2020), Silesia24.pl (<https://silesia24.pl/wiadomosci/szczegoly/katowice-ul-bankowa-bohaterka-niezwyklej-wystawy-20180>).

Il. 14. Wystawa *Światy Olgi Tokarczuk*. Źródło: Materiały graficzne CINIb-y

Mumintrollet och vänner

Wystawa *Mumintrollet och vänner* to prezentacja autorska CINIb-y. Została przygotowana w oparciu o materiały bibliograficzne ze zbiorów ksiąźnicy, a także publikacje udostępnione przez Bibliotekę Neofilologiczną Uniwersytetu Śląskiego. Projekt można było zobaczyć w przestrzeni wystawowej CINIb-y w lutym 2020 r. (Il. 15).

Mumintrollet och vänner to wystawa poświęcona skandynawskiej – szczególnie szwedzkojęzycznej – literaturze dla dzieci i młodzieży. Inspiracją do jej opracowania był fakt zaobserwowania niezwykle zainteresowania literaturą skandynawską w Polsce, w tym propozycjami skierowanymi do najmłodszych czytelników. Wśród twórców najpopularniejszych utworów można wymienić Astrid Lindgren oraz Tove Jansson, a także artystów współczesnych: Barbro Lindgren, Piję Lindenbaum, Martina Widmarka, Moni Nilsson, Ulfa Starka, Ulfa Nilssona, Rose Lagercrantz i Pernille Stalfelt.

Ekspozycja obejmowała prezentację egzemplarzy książek dla dzieci i młodzieży, oryginalnych wydań oraz polskich tłumaczeń, pochodzących z różnych dekad XX i XXI w. Publikacjom towarzyszyły plansze graficzne zawierające informacje o poszczególnych autorach, opisy zbiorów, fotografie, jak również cytaty pochodzące z przedstawianych tekstów. Całość dopełniały rekwizyty związane z prezentowanymi zbiorami, m.in. figurki bohaterów książek, co podkreśliło kulturowy aspekt projektu.

II. 15. Wystawa *Mumintrollet och vänner*. Źródło: Materiały prasowe CINIb-y

Wiedźmini i husyci. Twórczość Andrzeja Sapkowskiego

Wystawa *Wiedźmini i husyci. Twórczość Andrzeja Sapkowskiego* to kolejna ekspozycja zorganizowana przez CINIb-ę. W projekcie wykorzystano materiały bibliograficzne znajdujące się w zbiorach książnicy: publikacje naukowe, opracowania, artykuły z prasy bieżącej. Wystawa ukazywała twórczość jednego z najpopularniejszych polskich pisarzy fantasy, odnoszącego również ogromne sukcesy na całym świecie.

Proza Andrzeja Sapkowskiego tłumaczona jest na wiele języków, a sam pisarz został uhonorowany licznymi prestiżowymi nagrodami, m.in. World Fantasy Award. Twórca zasłynął cyklem powieści o wiedźminie Geralcie, wojowniku-mutancie, szkolonym płatnym zabójcy potworów. Historia bohatera stała się również inspiracją dla artystów różnych dziedzin sztuki. Spoza cyklu wiedźmińskiego popularnością cieszą się takie utwory Sapkowskiego, jak trylogia husycka, *Żmija*, *Świat króla Artura. Maladie*.

Wystawa łączyła ekspozycję książek Sapkowskiego, materiałów prasowych, fotosów z filmu i seriali z graficznymi planszami. Te ostatnie przybliżyły odbiorcy osobę samego autora oraz postaci przez niego wykreowane. Wykorzystano w tym celu komentarze badaczy i krytyków. Projekt miał na celu zachę-

cenie gości CINIb-y do zapoznania się z twórczością Sapkowskiego, zwrócenie uwagi na rozgłos, swoista aurea towarzysząca autorowi przez kolejne dekady.

Tyrmand. Wolność - kobiety - jazz

Wystawa *Tyrmand. Wolność - kobiety - jazz* (Il. 16) to, przygotowany przez CINIb-ę oraz Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego, multimedialny projekt dostępny w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej: <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/471485#structure>. Inspiracją do zorganizowania tego rodzaju ekspozycji był trwający Rok Tyrmandowski. W związku z tą okazją powstały również szkice opublikowane w śląskich periodykach (zob. bibliografia). Wystawa online stanowiła zapowiedź wystawy gablotowej, która w przyszłości zostanie usytuowana w przestrzeni wystawowej CINIb-y.

Tyrmand. Wolność - kobiety - jazz przedstawia postać Leopolda Tyrmanda, pisarza, dziennikarza, miłośnika jazzu i mody, zwracając uwagę na wiele aspektów biografii i aktywności twórczej autora *Zlego*. Wśród podjętych tematów znajdują się m.in. młodość pisarza, jego pasje i zainteresowania, okoliczności powstawania ikonicznych już utworów, pobyt w Stanach Zjednoczonych.

Wystawa została wzbogacona o kody QR, rozszerzające prezentowane treści o artykuły, a także odnoszące do utworów muzycznych bliskich Tyrmandowi. Słowu towarzyszy obraz: ekspozycja ukazuje m.in. zdjęcia

Il. 16. Projekt *Tyrmand. Wolność - kobiety - jazz*. Źródło: Materiały graficzne CINIb-y

pisarza z różnych okresów życia czy okładki poszczególnych wydań dzieł. Projekt to uhonorowanie pamięci o Leopoldzie Tyrmandzie, lecz również zachęta dla oglądających do dalszych poszukiwań lekturowych.

CINiBA jako przestrzeń dialogu

Działalność wystawiennicza wzbogaca życie intelektualne i towarzyskie biblioteki, dzięki czemu staje się ona „miejscem dla otwartych dyskusji i otwartych umysłów” (Pawelec, 2008, s. 10). W zarządzaniu i funkcjonowaniu Centrum stale obecny jest model biblioteki otwartej i hybrydowej, który obliguje do nieustannej obserwacji świata, przestrzeni kultury i nauki, potrzeb użytkowników. Te zaś implikują szereg nowych, inspirujących pytań i poszukiwania odpowiedzi na nie. Ostatnie mogą przybierać różne formy. Jedną z nich jest organizowanie wystaw. Przygotowując i goszcząc ekspozycje poświęcone różnym tematom CINiBA „buduje swoją markę również w przestrzeni wystawowej Katowic” (Witek, 2018, s. 281). Dekada działalności w tym zakresie zaowocowała blisko 200 ekspozycjami, które goście biblioteki mogli zobaczyć w gmachu czy w postaci projektów plenerowych. Prezentowane inicjatywy otwierają szeroką płaszczyznę dyskusji, gdzie istotną rolę odgrywają zarówno autorzy wystaw, jak również ich odbiorcy, zainspirowani do dzielenia się swoimi refleksjami i doświadczeniami.

Bibliografia

- Adamczyk, A.E., Szumiec, A., Wyszyńska, K. (2020). Do zobaczenia w sieci. *Gazeta uniwersytecka UŚ. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 1(281). <https://gazeta.us.edu.pl/node/427663>
- Błoński, M. (2019, 19 listopada). Wystawa przypomni dzieje katowickiego Torkatu – pierwszego sztucznego toru łyżwiarskiego w Polsce. *Dzieje.pl. Portal historyczny*. Pobrane 11 marca 2020, z <https://dzieje.pl/rozmaitosci/wystawa-przypomni-dzieje-katowickiego-torkatu-pierwszego-sztucznego-toru-lyzwiarskiego>
- Buczyńska-Laba, J. (2015). Kulturotwórcza przestrzeń bibliotek naukowych. W: J. Czyrek, B. Górna (red.), *Niematerialne zasoby bibliotek oraz udział bibliotekarzy w ich tworzeniu* s. 101-111). Wrocław: Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich, Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu.
- Bytomska, K. (2002). Archiwum Themersonów w Polsce. Rozmowa z Adamem Dziadkiem. *Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2(102). Pobrane 11 marca 2020, z <https://gazeta.us.edu.pl/node/214661>
- Czado, P. (2019, 19 listopad). Torkat. Niezwykłe miejsce, które już nie istnieje, ale warto o nim pamiętać. *Wyborcza.pl*. Katowice. Pobrane 11 marca 2020, z <https://ka>

---

towice.wyborcza.pl/katowice/7,35024,25424116,torkat-niezwyklye-miejsce-ktore-juz-nie-istnieje-ale-warto.html

Dziadek, A. (2003). Archiwum Themersonów w Katowicach: krótka historia. *Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8. Pobrane 11 marca 2020, z <https://gazeta.us.edu.pl/node/242381>

Dziadek, A., Rott, D., przy współudziale Bytomskiej, K. (2003). *Archiwum Themersonów w Polsce*. Katowice: Fundacja „Pallas Silesia”.

Festiwal Themersonów „Skarpa”. (2015, 12 października). *TVP.PL*. Pobrane 11 marca 2020, z <https://www.tvp.pl/kultura/patronaty-tvp-kultura/festiwal-themersonow-skarpa/21947945>

Gromadzka, B. (2019). *Themersonowie dzieciom*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Inspiracje motywem przewodnim Festiwalu Themersonów w Płocku. (2015, 11 października). *Onet.pl*. Pobrane 11 marca 2020, z <https://kultura.onet.pl/wiadomosci/inspiracje-motywm-przewodnim-festiwalu-themersonow-w-plocku/j8z43ph>

Katowice: ul. Bankowa bohaterką niezwykłej wystawy. (2020, 12 listopada). *Silesia24.pl*. Pobrane 12 listopada 2020, z <https://silesia24.pl/wiadomosci/szczegoly/katowice-ul-bankowa-bohaterka-niezwyklej-wystawy-20180>

Kłoskowicz, M. (2021, 12 lutego). Ulica Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, czyli historia Bankowej. Rozmowa z dr Anetą Borowik. *Uniwersytet Śląski w Katowicach*. Pobrane 11 marca 2021, z <https://us.edu.pl/ulica-universytetu-slaskiego-w-katowicach-czyli-historia-bankowej-rozmowa-z-dr-aneta-borowik/>

Kłossowski, A. (1984). *Na obczyźnie. Ludzie polskiej książki*. Wrocław: Ossolineum.

Kreżel, M. (2019, 18 listopada). Torkat bohaterem wystawy. Kto pamięta pierwsze sztuczne lodowisko w Katowicach? *Dziennik Zachodni*. Pobrane 11 marca 2020, z <https://dziennikzachodni.pl/torkat-bohaterem-wystawy-kto-pamieta-pierwsze-sztuczne-lodowisko-w-katowicach-zdjecia/ar/c1-14588279>

Loch, A. (2019, 19 listopada) Dzieje Torkatu. Wystawa w Bibliotece Akademickiej. *Radio Katowice*. Pobrane 11 marca 2020, z <https://www.radio.katowice.pl/zobacz,46143,Dzieje-Torkatu-Wystawa-w-Bibliotece-Akademickiej.html>

Muzeum Żydów Mazowieckich. (2015, 22 października). Otwarcie wystawy „Gaberbochus Press – niezgoda na konformizm” [obrazy w załączeniu]. *Facebook*. Pobrane 11 marca 2020, z <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=muzeumzydow-mazowieckich&set=a.887569291297516>

Niewdana, A. (2020). Torkat – zapomniane miejsce. *Gazeta Uniwersytecka*, 4(274). Pobrane 11 marca 2021, z <https://gazeta.us.edu.pl/node/426163>

- Pawelec, D. (2008). Biblioteka otwarta. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), *Biblioteka otwarta: wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* (s. 9-12). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek.
- Pawelec, D., Witek, J. (2011). Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka - biblioteka otwarta w społecznej przestrzeni miasta. *Biblioteka Nostra*, 2(24), 9-18.
- Rabizo-Birek, M., Pocałuń-Dydycz, M., Bienias, A., red. (2013). *Światy Olgi Tokarczuk*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego : Stowarzyszenie Literacko-Artystyczne „Fraza”.
- Reichardt, J. (1993). Rewelacja wydawnicza. W: K. Kopcińska (red.), *Festiwal „Świat według Themersonów”* (s. 33). Warszawa-Gdańsk: Biuro Organizacyjne Festiwalu.
- Reichardt, J. (1997). Common room. *Gościniec Sztuki*, 1, 9-13.
- Sady, M. (2011). Gaberbocchus Press. Londyn 1948-1979. *Gościniec Sztuki*, 2, 74-88. https://issuu.com/pokis/docs/gosciniac_17
- Siechowski, J. (2020). „Filip”, Leopold, Tadeusz - czyli ułańskie czako Leopolda Tyrmanda. *artPAPIER*, 22(406). <http://artpapier.com/index.php?page=artykul&wydanie=405&artykul=8159>
- Siechowski, J. (2020). Katowice Leopolda Tyrmanda. *Gazeta Uniwersytecka UŚ. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 10(280). <https://gazeta.us.edu.pl/node/427423>
- Sikora, P. (2003). Gaberbocchus Press - Franciszki i Stefana Themersonów. *Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wyd. spec. (luty). <https://gazeta.us.edu.pl/node/242431>
- Sincewicz, M. (2019, 12 listopada). Katowice. Wiedzieliście, że tam gdzie uniwersytet kiedyś był ogród zoologiczny i korty? *WP. Wiadomości*. Pobrane 11 marca 2020, z <https://wiadomosci.wp.pl/slask/katowice-wiedzieliscie-ze-tam-gdzie-uniwersytet-kiedys-byl-ogrod-zoologiczny-i-korty-6574982930807776a>
- Smyła, M., Wyszyńska, K. (2018). Wydawnictwo Gaberbocchus w świetle Kolekcji Themersonów. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warzachowska (red.), *Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach* (s. 332-347). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek.
- Sójkowska, I. (2010). Wystawy w Bibliotece Politechniki Łódzkiej w ujęciu historycznym. *Biuletyn EBIB*, 9(118). http://212.51.210.149/bitstream/handle/11652/958/Sojkowska_I_Wystawy_Bibliotece_PL_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sprawozdania z działalności CINiB-y* (dokumentacja wewnętrzna biblioteki).

Śniecikowska, B. (2005). *Słowo – obraz – dźwięk. Literatura i sztuki wizualne w koncepcjach polskiej awangardy 1918–1939*. Kraków: Universitas.

Witek, J. (2018). Akademska ksiąźnica w otoczeniu społecznym – budowanie relacji poprzez działania public relations. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), *Biblioteka otwarta: wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* (s. 267-287). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek.

Witek, J. (2012). Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademska (CINiBA) – serce uczelni i regionu. Wybrane przykłady działań informacyjnych. *Biuletyn Biblioteki Politechniki Śląskiej*, 2, 195-201.

Aleksandra E. Adamczyk, Marzena Smyła, Anna Szumiec, Katarzyna Wszyńska
CINiBA as the space for dialogue. Exhibition activities of the library

Abstract

Działalność wystawiennicza Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademskiej – „biblioteki otwartej” jest istotną częścią kulturotwórczej aktywności ksiąźnicy. W szkicu zaprezentowano projekty CINiB-y eksponowane w latach 2011-2020. Celem artykułu jest zaakcentowanie różnorodności przedstawionych w Centrum wystaw. Szic stanowi swoistego rodzaju studium przypadku. Wśród omówionych prac znajdują się zarówno inicjatywy autorskie biblioteki, jak i te współorganizowane z innymi instytucjami. Działalność wystawiennicza Centrum wzbogaca życie intelektualne i towarzyskie regionu, a sama biblioteka staje się przestrzenią szeroko rozumianego dialogu..

Keywords: CINiBA, library, open library, exhibition activity, exhibition, culture, science

Aleksandra E. Adamczyk, Marzena Smyła, Anna Szumiec, Katarzyna Wszyńska
CINiBA jako przestrzeń dialogu. Działalność wystawiennicza biblioteki

Streszczenie

The exhibition activity of the Scientific Information Center and Academic Library (CINiBA) - an „open library” is an important part of the culture-creating activity of the library. This article presents exhibiting projects of CINiBA (2011-2020). This case study aims at emphasizing the variety of works exhibited. It includes both – the library’s own initiatives and collaborative projects. The exhibition activity of the Center influences on the intellectual and social life of the region, offering a space of open dialogue.

Słowa kluczowe: CINiBA, biblioteka, biblioteka otwarta, działalność wystawiennicza, wystawa, kultura, nauka